

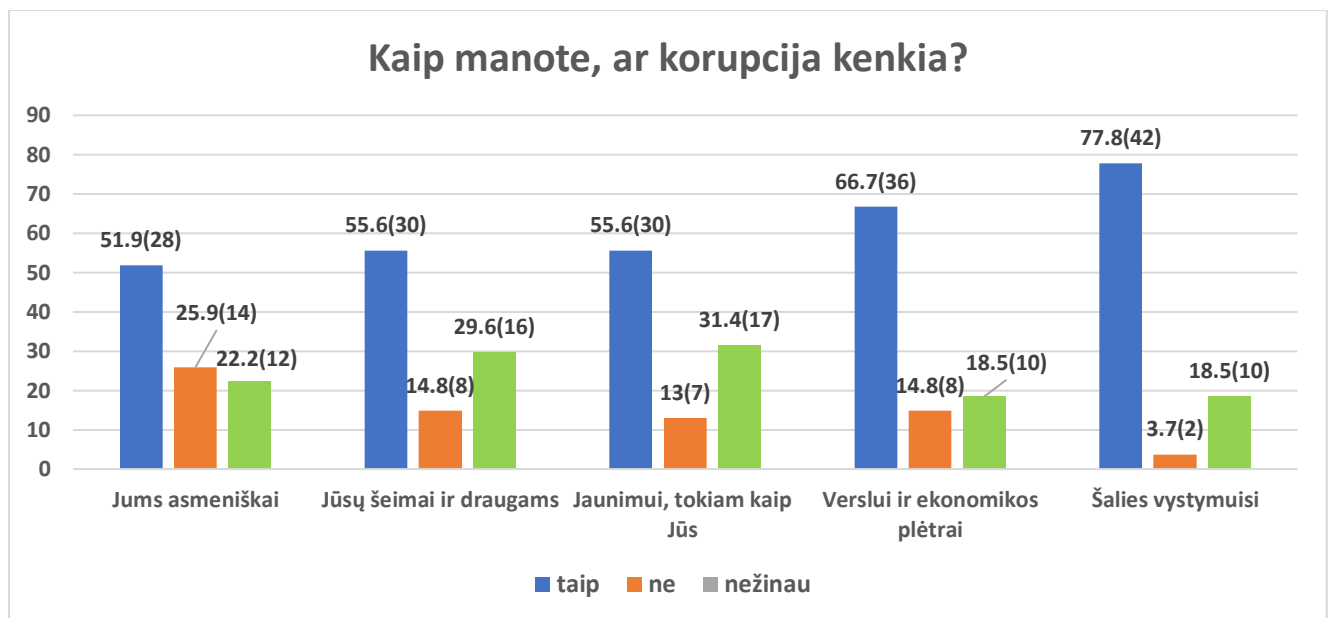
Mokinių nuostatos ir požiūris į korupciją (2024 m. tyrimo rezultatai)

Vilniaus komunalinių paslaugų mokykloje 2024 m. kovo - balandžio mėn. buvo atlikta 11-12 klasių mokinių apklausa, kurios tikslas – sužinoti ką Vilniaus komunalinių paslaugų mokyklos mokiniai žino apie korupciją: kokios jų žinios, nuostatos, požiūris korupciją ir jos paplitimą.

Apklausoje dalyvavo 54 (69,2 proc.) Vilniaus komunalinių paslaugų mokyklos (toliau – Mokykla) 11-12 klasių mokiniai (tyrime dalyvavę asmenys – toliau respondentai).

Pildydami anketą mokiniai turėjo apsvaistinti, kiek korupcija žalinga jiems patiems, šeimai ir draugams, jaunimui apskritai, verslo ir ekonomikos plėtrai bei šalies vystymuisi. Apibendrinti respondentų atsakymų rezultatai pateikiami 1 pav.

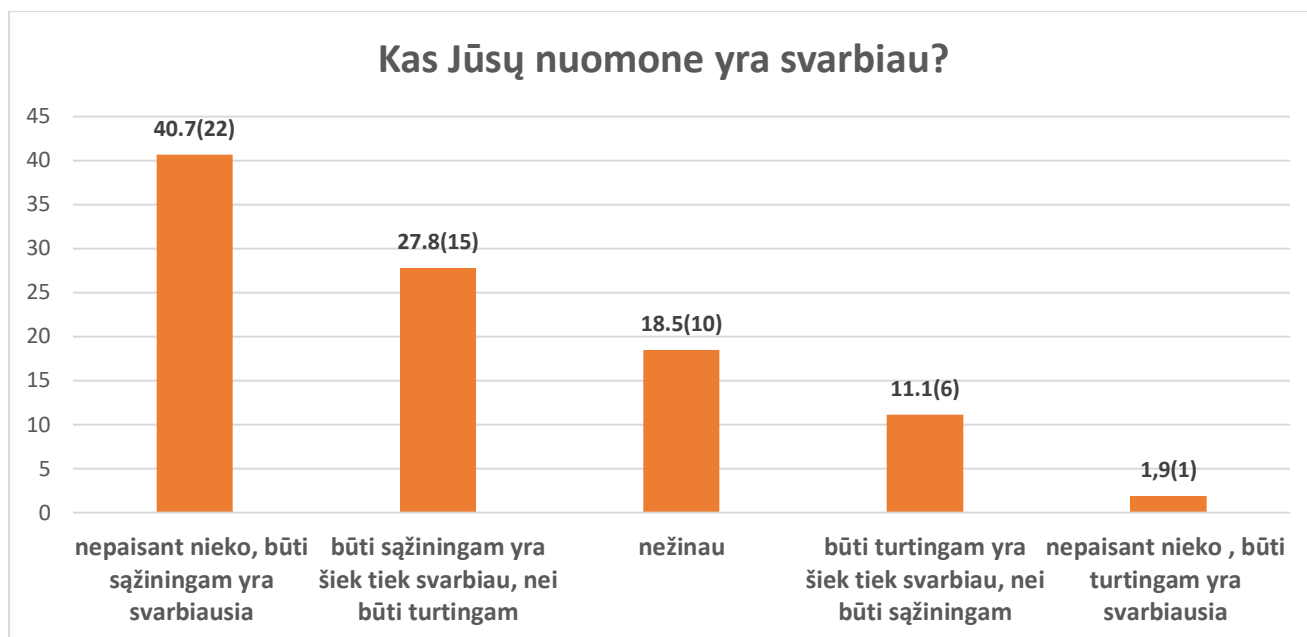
1 paveikslas

Didžioji dauguma respondentų pažymėjo, kad korupcija kenkia šalies vystymuisi (74,8 proc.), verslo ir ekonomikos plėtrai (66,7 proc.). tačiau tik 51,9 proc. respondentų nurodė, kad korupcijos žala paliečia ir juos asmeniškai. Net 25,9 proc. respondentų mano, kad korupcija žalos jiems nedaro. Atsakymą, kad korupcija kenkia jų šeimai ir draugams, pasirinko 55,6 proc. respondentų, o korupcijos žalą jaunimui, apskritai, nurodė 55,6 proc. respondentų.

Siekiant išsiaiškinti respondentų vertybes ir įsitikinimus, buvo užduotas klausimas, ar jiems svarbiau būti turtingais ar sąžiningais. Atsakymų į šį klausimą pasiskirstymas pateikiamas 2 pav.

Tyrimo rezultatai rodo, kad žymiai daugiau respondentų - 37 (68,5 proc.) pasiskirstymą „turtas ar sąžiningumas“ vertina sąžiningumo naudai: 40,7 proc. respondentų įsitikinę, kad nepaisant nieko, būti sąžiningam yra svarbiausia, o dar 27,8 proc. respondentų galvoja, kad būti sąžiningu yra šiek tiek svarbiau negu būti turtingam. Turtingumą svarbesniu už sąžiningumą nurodo esant 13 proc. respondentų: siekiant materialinės naudos priimtina meluoti, apgaudinėti ir ignoruoti įstatymus.

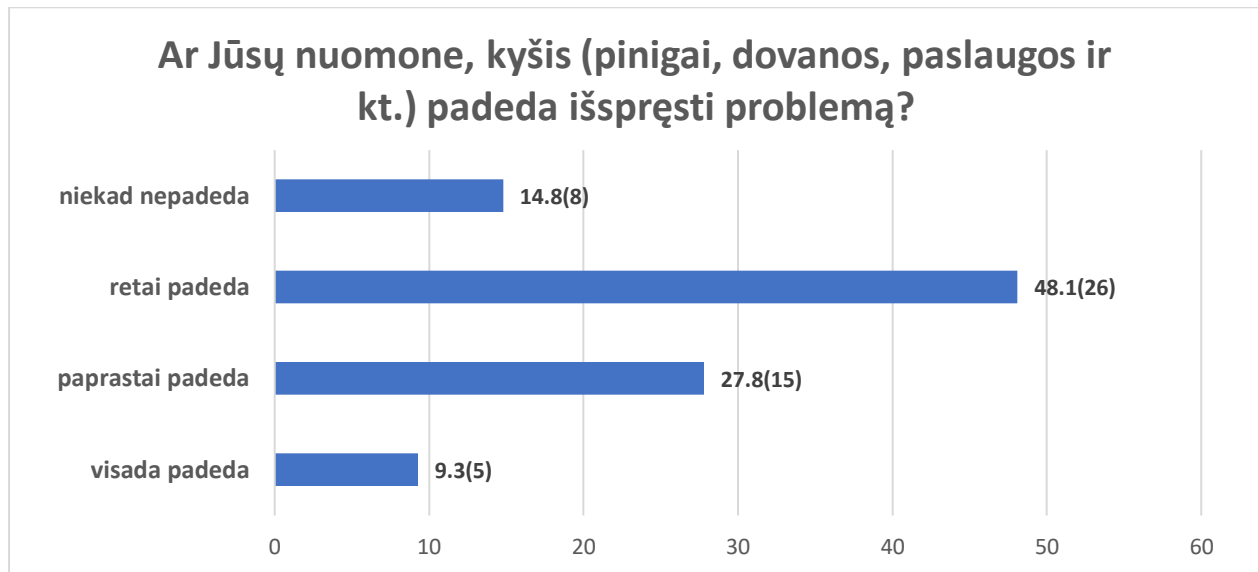
Respondentų klausta, ar asmuo, kuris yra sąžiningas, gyvena sėkmingiau už tuos, kurie linkę pažeisti įstatymus, ignoruoti taisykles, apgauti ir būti korumpuoti. Apibendrinti respondentų atsakymai pateikiami 3 pav. Socialiai pozityvius atsakymus (teisingi žmonės daugiau, šiek tiek daugiau pasiekia) pažymėjo 66,6 proc. respondentų, tačiau socialiai negatyvius atsakymus (daugiau pasiekia nesąžiningi žmonės) pažymėjo 24,2 proc. Galime daryti prielaidą, kad tai išsako mokinių nuostatas apie juos supančią aplinką, kurioje korupcija ir įstatymų nepaisymas vis dėlto gali atnešti sėkmę.

Mokinių buvo klausama nuomonės apie kyšio (pinigų, daiktinių dovanų, paslaugų ir pan.) veiksmingumą sprendžiant problemas. Atsakymų į šį klausimą pasiskirstymas pateikiamas 4 pav.

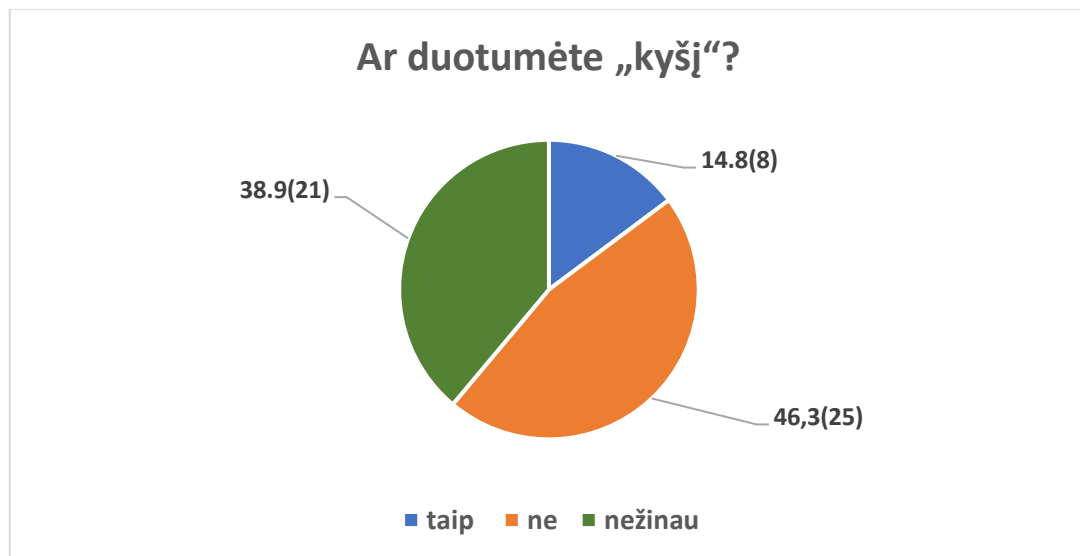
48,1 proc. respondentų nėra įsitikinę ar kyšis padėtų spręsti problemas, 37,1 proc. respondentų atsakė, kad kyšis visada padeda, paprastai padeda spręsti problemas. Tik 14,8 proc. respondentų mano, kad kyšis nepadeda.

4 paveikslas

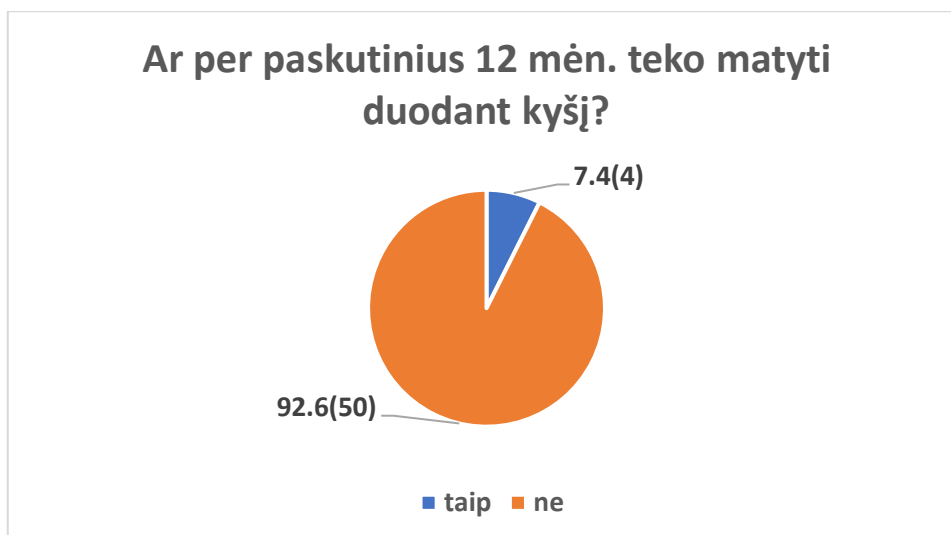

Respondentų buvo klausama, ar susiklasčius tam tikroms aplinkybėms duotumėte „kyšį“. Atsakymų į šį klausimą pasiskirstymas pateikiamas 5 pav. Beveik pusė respondentų (46,3 proc.) pažymėjo, kad „kyšio“ neduotų, 38,9 proc. neturi nuomonės (nėra apsisprendę) ir 14,8 proc. „kyšį“ duotų.

5 paveikslas

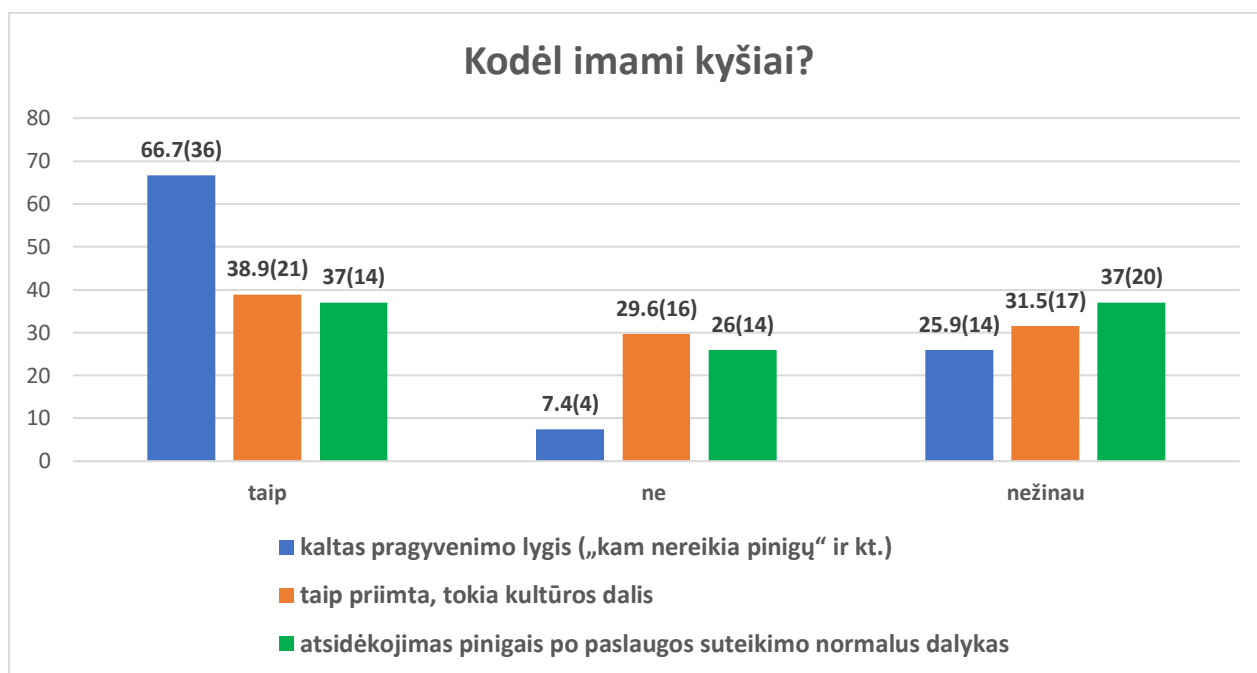

Buvo klausama, ar teko matyti duodant kyšį. 92,6 proc. (50 respondentų) pažymėjo, kad per paskutinius 12 mėnesių neteko matyti duodant kyšį, 7,4 proc. (4 respondentai) – „taip“ (6 pav.).

Respondentų buvo klausama, kodėl imami kyšiai, pateikiant galimas tris versijas (kaltas pragyvenimo lygis; taip priimta, tokia kultūros dalis; atsidėkojimas pinigais po paslaugos suteikimo normalus dalykas) ir prie kiekvienos versijos galimas tris nuomones („taip“, „ne“, „nežinau“). Atsakymų į šį klausimą pasiskirstymas pateikiamas 7 pav.

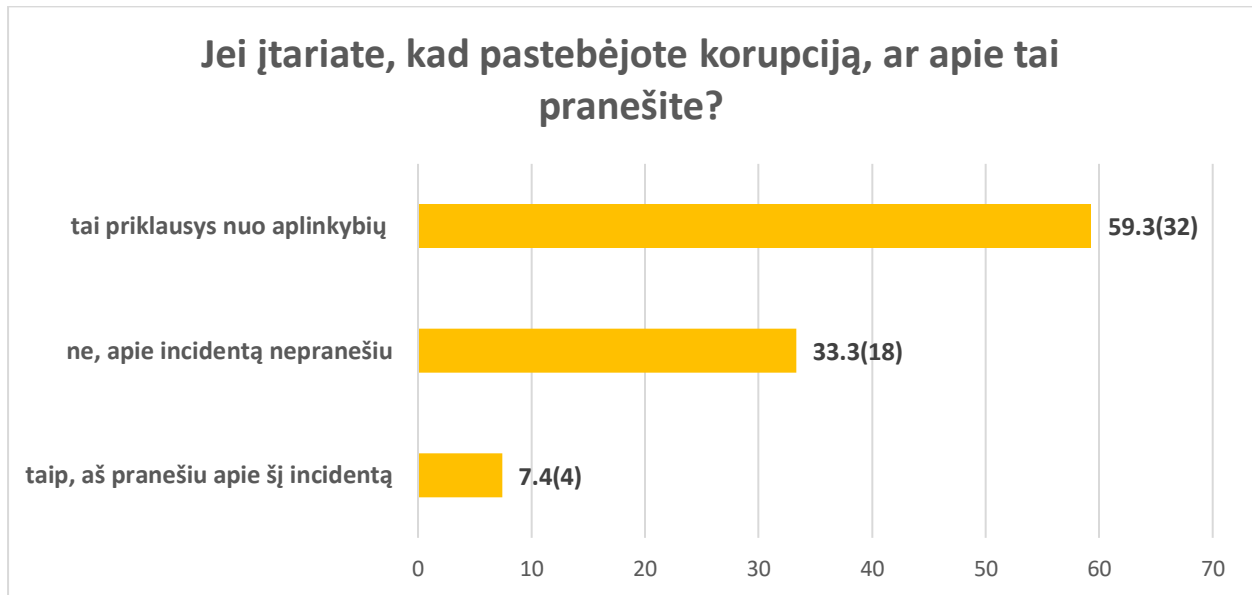
Net 66,7 proc. (36 respondentai) mano, kad kyšių ėmimas labiausiai susietas su pragyvenimo lygiu („kam nereikia pinigų“); 38,9 proc. (11 respondentų) – kad „taip priimta, tokia kultūros dalis“; 37 proc. (14 respondentų) – kad „atsidėkojimas pinigais po paslaugos suteikimo normalus dalykas“. Tik 7,4 proc. (4 respondentai) nepritarė nuomonei, kad kyšio ėmimas susietas su pragyvenimo lygiu.

Apklausa buvo siekiama sužinoti, kaip respondentai yra pasirengę pranešti apie korupcijos atvejį. Atsakymų į šį klausimą pasiskirstymas pateikiamas 8 pav.

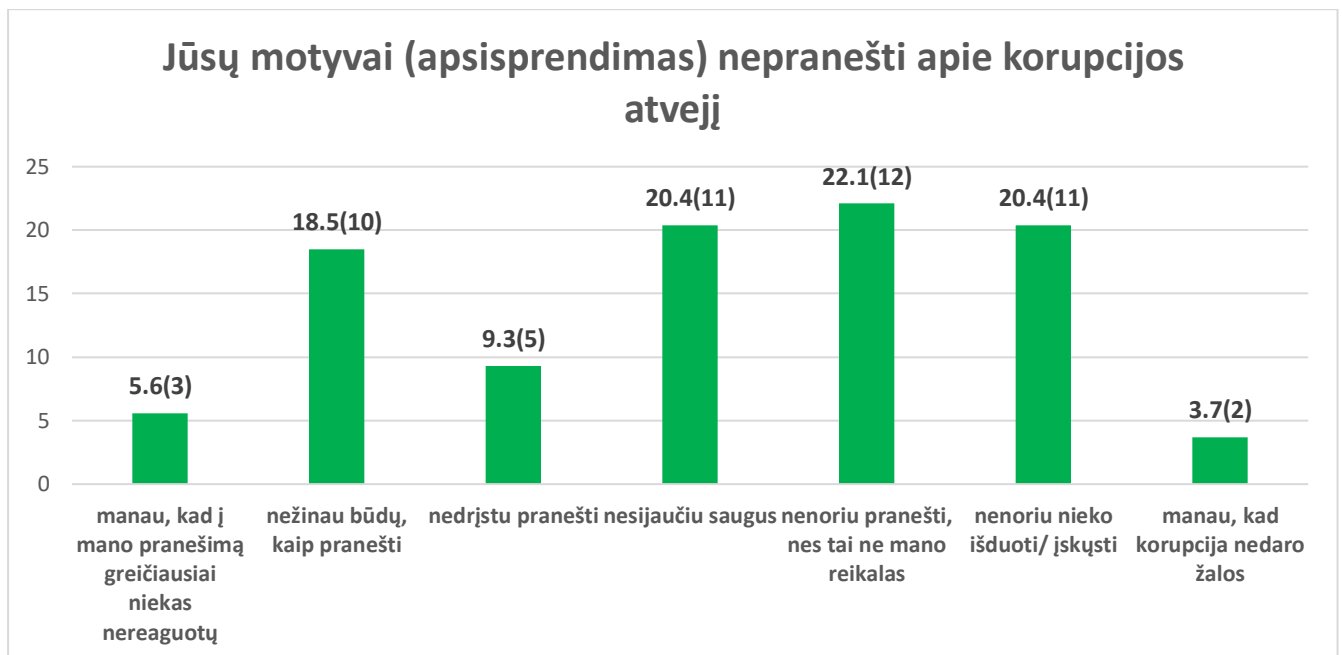
Tik 7,4 proc. (4 respondentai) pažymėjo, kad apie praneštą korupcijos atvejį. Net 59,3 (32 respondentai) pažymėjo, kad tai priklausytų nuo aplinkybių ir 33,3 (18 respondentų) apie tai visai nepraneštų. Tai iš dalies rodo mokinių požiūrį į antikorupciją.

8 paveikslas

Anketoje buvo pateikta 7 galimi sprendimai įsitraukti / neįsitraukti į antikorupcines veikas motyvai. Atsakymų į šį klausimą pasiskirstymas pateikiamas 9 pav.

9 paveikslas

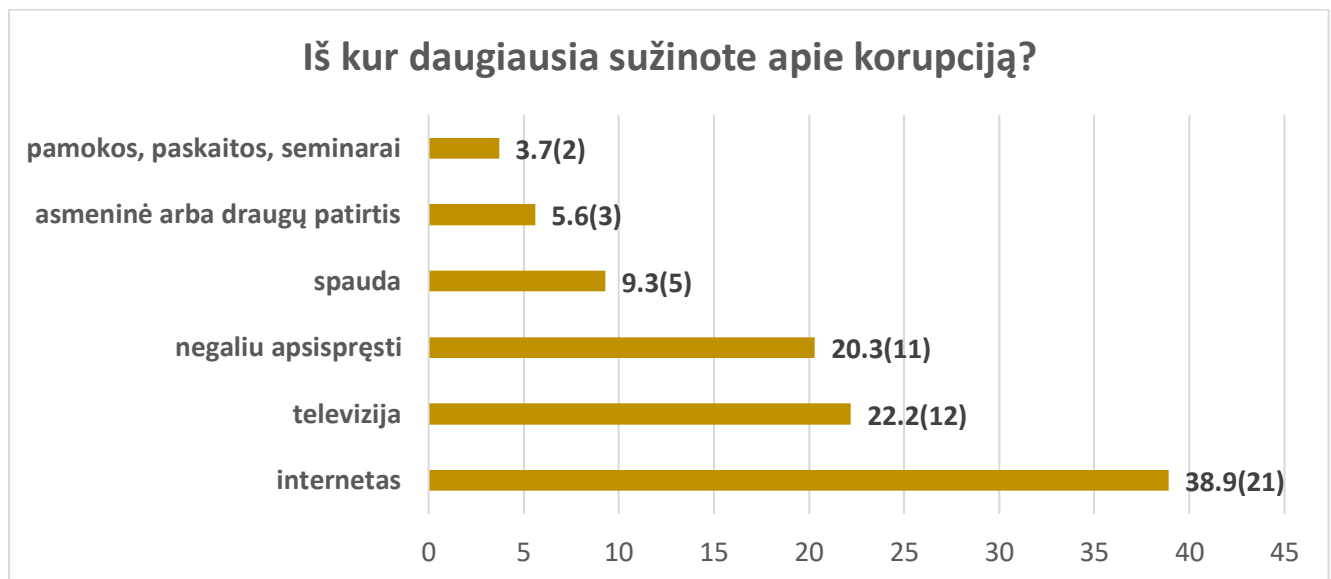

Visiškai abejingą nuostatą dėl korupcijos pasireiškimo („nenoriu pranešti, tai ne mano reikalas“) išreiškė 22,1 proc. (12 respondentų), 20,4 proc. (11 respondentų) savo nepranešimą motyvuoja su „nenoru nieko išduoti / įskųsti). 20,4 proc. (11 respondentų) savo nepranešimą susieja su savęs saugumu – nesijausčiau saugus, jei praneščiau.

18,5 proc. (10 respondentų) pažymėjo, kad pranešti apie korupcijos atvejį gali trukdyti informacijos, kaip tai padaryti, stoka, 9,3 proc. (5 respondentai) – nedrįstų tai pranešti. 5,6 proc. (3 respondentai) nepraneštų, nes mano, kad nebūtų poveikio dėl pranešimo – į jį greičiausiai niekas nereaguotų.

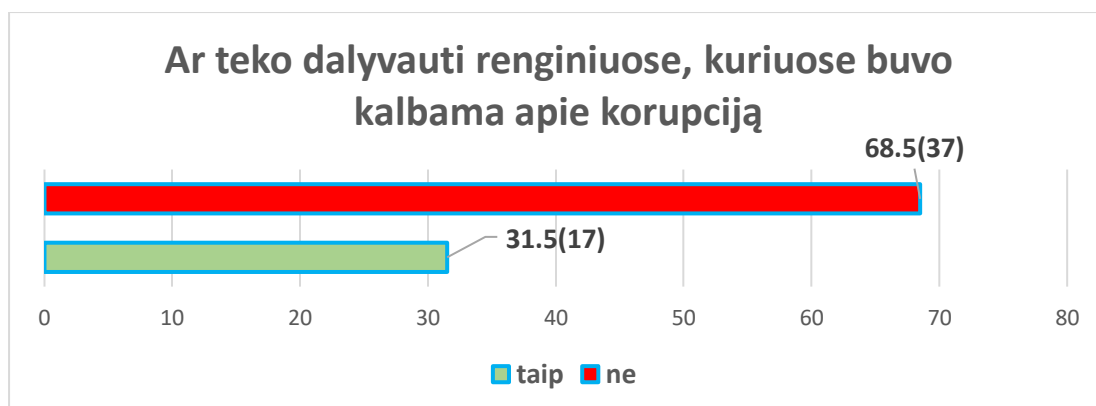
Apklausa buvo siekiama sužinoti, iš kur respondentai daugiausia sužino informacijos apie korupciją. Atsakymų į šį klausimą pasiskirstymas pateikiamas 10 pav. Respondentai pažymėjo, kad daugiausia apie korupciją jie sužino iš interneto (38,9 proc.), televizijos – 22,2 proc., mažiausiai pamokų, kitų renginių metu – 3,7 proc.

10 paveikslas

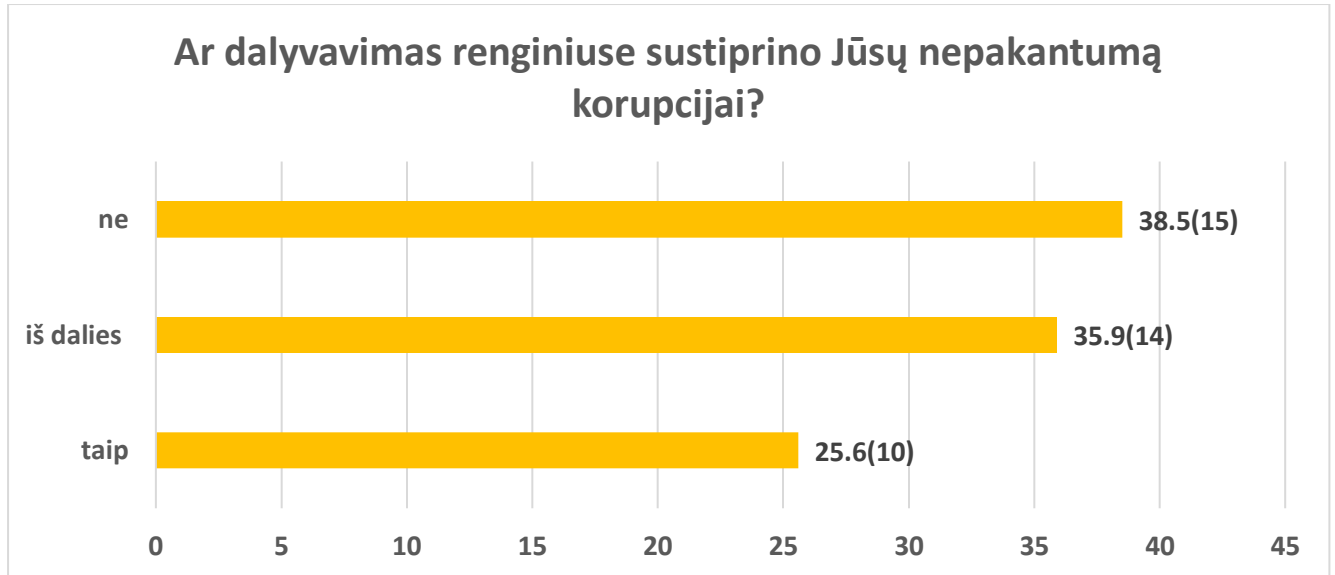
Apklausa buvo siekiama įvertinti antikorupcinio švietimo aprėptį 11-12 klasių mokinių tarpe – koks respondentų procentas dalyvavo įvairiuose renginiuose apie korupciją. Atsakymai į šį klausimą pateikti 11 pav. 68,5 proc. (37 respondentai) pažymėjo, kad tokiuose renginiuose nedalyvavo, 31,5 proc. (17 respondentų) tokiuose renginiuose dalyvavo.

11 paveikslas

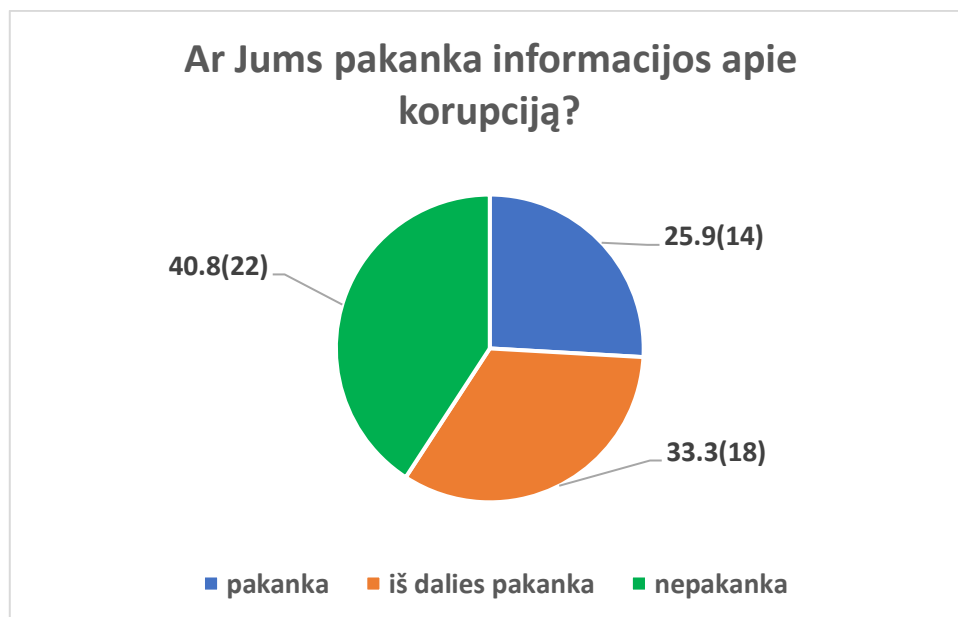
Iš respondentų, kurie dalyvavo renginiuose apie korupciją, buvo siekiama sužinoti kiek šie renginiai jiems buvo veiksmingi. Atsakymai į šį klausimą pateikti 12 pav. 61,5 proc. respondentų pažymėjo, kad dalyvavimas renginiuose sustiprino, ar iš dalies sustiprino jų nepakantumą korupcijai.

12 paveikslas

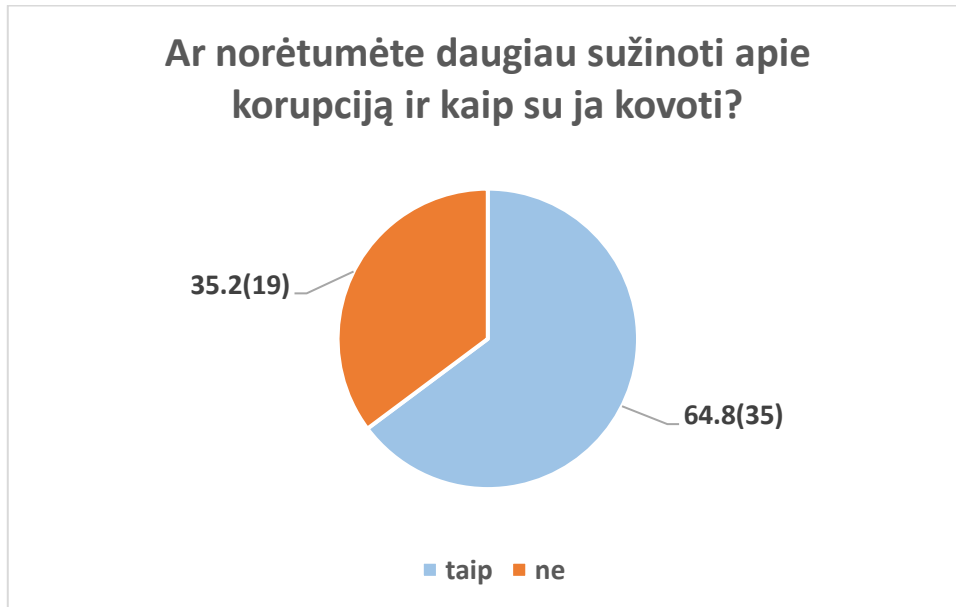
Anketavimas parodė (13 pav.), kad informacijos korupcijos ir jos prevencijos klausimais nepakanka beveik pusei respondentų (40,8 proc.), pakanka 25,9 proc. respondentų, 33,3 proc. nurodė, kad pakanka tik iš dalies.

13 paveikslas

Nuostatas, kad informacijos apie korupciją nepakanka, patvirtino ir atsakymai į klausimą „Ar norėtumėte daugiau sužinoti apie korupciją“ (14 pav.). Daugiau nei pusė (64,8 proc.) respondentų norėtų daugiau sužinoti apie korupciją, 35,2 atsakė, kad „ne“.

14 paveikslas

IŠVADOS

Daugiau nei du trečdaliai apklausoje dalyvavusių Mokyklos 11-12 mokinių (66,7 – 74,8 proc.) nurodė, kad korupcija kenkia verslo ir ekonomikos plėtrai, šalies vystymuisi, tačiau tik pusė mokinių supranta, kad korupcijos žala paliečia ir juos asmeniškai ir net ketvirtadalis mokinių mano, kad korupcija žalos jiems nedaro

Nuostatoms „nepaisant nieko būti sąžiningam yra svarbiausia“ arba „būti sąžiningam yra šiek tiek svarbiau“ pritaria daugiau nei du trečdaliai apklaustųjų. Panaši situacija ir dėl mokinių nuostatų „teisingi žmonės pasiekia daug daugiau (šiek tiek daugiau) nei tie kuriems trūksta sąžiningumo“. Tačiau trečdalis mokinių mano, kad sukčiavimas, įstatymų nepaisymas gali atnešti sėkmę.

Kyšio poveikio pripažinimas skatina korupciją. Daugiau nei trečdalis apklaustųjų mano, kad kyšis (pinigai, dovanos, paslaugos ir kt.) visada padeda (paprastai padeda) spręsti problemas. Mokinių paklausus nuomonės „kodėl imami kyšiai? ir „ar atsidėkojimas pinigais po „paslaugos“ suteikimo normalus dalykas“ daugiau nei du trečdaliai tam pritaria arba neturi aiškios pozicijos šiuo klausimu.

Beveik pusė apklaustųjų neturi nuomonės, ar susiklosčius tam tikros aplinkybėms, duotų kyšį ar neduotų.

Pastebėjus korupcijos atvejus tik apie tai praneštų mažiau nei dešimtadalis apklaustųjų. Pagrindinės priežastys dėl kurių mokiniai nepasirengę pranešti apie korupcijos atvejus: nenoriu pranešti, nes tai ne mano reikalas; nenoriu nieko išduoti; pranešęs, nesijausčiau saugus; nežinau būdų kaip pranešti.

Apklausa parodė, kad tik trečdalis mokinių yra dalyvavę įvairiuose renginiuose apie korupciją. Daugiausia žinių apie korupciją mokiniai sužino iš interneto ir televizijos. Gautos žinios apie korupciją pamokų, kitų užsiėmimų metu apima tik 3,7 proc. bendros informacijos mokinių gaunamos šia tema. Beveik 50 proc. mokinių pažymėjo, kad informacijos korupcijos ir jos prevencijos klausimais jiems nepakanka ir du trečdaliai apklaustųjų norėtų daugiau sužinoti apie korupciją.

SIŪLYMAI.

Organizuojant antikorupcinį švietimą Mokykloje reikia atkreipti dėmesį į vykdytos apklausos rezultatus, kurie parodė, kad apie 40 proc. mokinių neturi vidinės motyvacijos dalyvauti užsiėmimuose tokia tematika.

Kaip parodė tyrimas antikorupcinis švietimas Mokykloje nepakankamas.

Būtina didinti mokinių antikorupcinį švietimą tiek per formalų antikorupcinį ugdymą, kai antikorupcinio švietimo elementai įtraukiami į bendrojo ugdymo programas (istorijos, ekonomikos ir verslumo, pilietiškumo ugdymo, etikos), tiek ir per neformalų antikorupcinį ugdymą: moksleivių konferencijos, konkursai, susitikimai, skatinant įvairias papildomojo ugdymo iniciatyvas, pilietines akcijas.